

Az EU szénrégiók csereprogramja

Zasavje (SI), Morva-Szilézia (CZ), Észak-Magyarország (HU) közötti csereprogramok

exchangeEU

Az exchangeEU programról

Az exchangeEU az Európai Unió (EU) átmeneti helyzetben lévő szén-, lignit-, tőzeg- és olajpala (szén+) régióinak csereprogramja. A program az Európai Bizottság által végrehajtott „Széntermelő régiók átalakítása” (CRiT) elnevezésű kezdeményezés része. Felismerve az igazságos és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energetikai átmenet felgyorsításának szükségességét Európában, az exchangeEU elősegíti az együttműködést és az egymástól való tanulást az EU szén+ régiói között az igazságos energetikai átmenet stratégiák végrehajtásának előmozdítása érdekében. A fő célkitűzés az EU szén+ régióinak támogatása abban, hogy a gazdasági diverzifikáció és a technológiai innováció révén a munkavállalók és a közösségek védelme mellett szén-dioxid-mentesítsék az energiarendszereiket. A program során a részt vevő régiók megosztják egymással tapasztalataikat és együttműködnek az igazságos átmenet folyamatában felmerülő aktuális kihívások leküzdésében. Ennek keretében az exchangeEU megnyitja az utat a gyakorló szakemberek széles körű hálózatának kiépítése előtt.

A részvételhez **18** átmeneti helyzetben lévő **szén+ régiót** választottak ki

A megfeleltetési folyamat **8 cserét** eredményezett, köztük 4 régiópárral és 4 régióháromszöggel.

A részt vevő régiók összesen **12 uniós tagállamot** képviseltek: Bulgária, Cseh Köztársaság, Észtország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Románia, Spanyolország, Szlovákia, Szlovénia és Németország.

A csere sarokkövei

2021. november-december
Pályázati felhívás és virtuális előzetes partnerkeresés

Promóció

2022. február-március
Értékelés, kiválasztás és partnerkeresés.

Benyújtás

2022. január
Egyéni vagy közös pályázatok benyújtása.

Értékelés

2022. május-július
Az ütemterv közös kialakítása és szervezés.

Indítás

2022. április
Utánkövető hívások és kezdeti megbeszélések

Ütemezés

2022. július-október
Értékelés és tanulságok levonása

Megvalósítás

2022. június-október
Tanulmányutak

Utókövetés

Regionális proflok

Az igazságos átmenet a szén+-tól eltávolodva

Ez a megfeleltetés három kelet-európai régiót foglal magában, amelyek az igazságos energetikai átmenet különböző szakaszaiban vannak: Zsavje már elérte a szénkivezetést. Észak-Magyarországon még mindig bányásznak lignitet. Morva-Szilézia folytatja a kőszén kitermelését.

ZASAVJE (SI)

A kőszén (antracit) kivonásának fázisa*

Az igazságos energetikai átmenet fázisa

A Zsavje Regionális Fejlesztési Ügynökség jelenleg a Területi Igazságos Átmenet Tervét (TIÁT) hangolja össze az Európai Bizottsággal. Hamarosan bejelentik az első állami pályázatokat és a projektek indítását. A TIÁT összhangban van a szlovén nemzeti energia- és éghajlatvédelmi tervvel, valamint más vonatkozó fejlesztési dokumentumokkal és stratégiákkal.

MORVA-SZILÉZIA (CZ)

A kőszén (antracit) kivonásának fázisa*

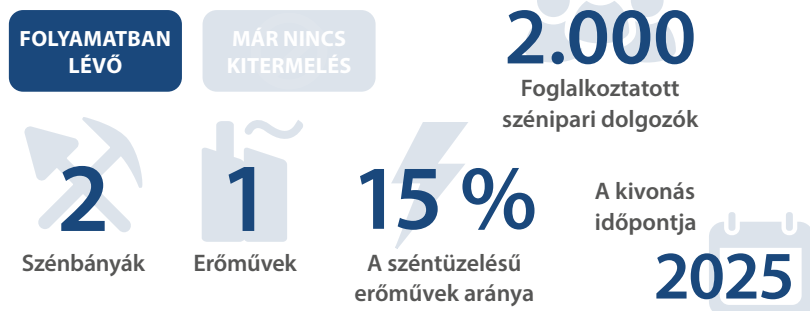

Az igazságos energetikai átmenet fázisa

Tizenhárom stratégiai és több kisebb projekt áll készen az Európai Igazságos Átmenet Alap (JTF) által történő finanszírozásra. A Morva-Sziléziai Beruházási és Fejlesztési Ügynökség (MSID) megvalósíthatósági tanulmányokat készít, egyet egy stratégiai projekt, kettőt pedig stratégiai barnamezős területek számára. 2022 őszére mindhárom megvalósíthatósági tanulmány elkészül, és a projektek alkalmassá válnak a finanszírozásra.

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG (HU)

A lignit kivonásának fázisa*

Az igazságos energetikai átmenet fázisa

A Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyei tervek hat beavatkozási műveletet tartalmaznak a régiók igényei alapján. A fókuszban álló témák a munkavállalók át- és továbbképzése, a zöld gazdasági diverzifikáció, az innovatív energiatárolási megoldások, a lakossági energia, a zöld mobilizáció és a fenntartható földhasználat.

* A régiók képviselői által szolgáltatott valamennyi információ

Főbb kihívások

- A vállalatok támogatása a volt szénipari dolgozók foglalkoztatásában, és hozzáadott értékük növelése, különösen a helyi kis- és középvállalkozások tekintetében.
- Az energiaszegénység és a szénfüggőség csökkentése
- A helyi infrastruktúra bővítése és a kulturális tevékenységek támogatása a volt bányászvárosokban és -falvakban.
- A polgárok meggyőzése az átmenetben történő részvételtől, beleértve a fiatalokat és a civil társadalmat is.

Hangsúlyos témák

Az átmenet irányítása és stratégia

Az eszmecsere során azonosított fő közös kihívások közé tartozott a Területi Igazságos Átmenet Tervek (TIÁT) megvalósítása és az érdekelt felek bevonása a folyamatba. A delegáció tagjai azt vizsgálták, hogyan lehet a terveket hatékonyabbá tenni és a részvételi folyamatokat a helyszínen megerősíteni, például a közössi szerepvállalás, ill. a köz- és magánszféra közötti partnerségek előmozdításával.

Infrastruktúra és a helyszín fenntarthatósága

Az eszmecsere központi kérdése volt a bányatelepek kezelése a kitermelés utáni forgatókönyvekben. A delegáció tagjai értékes meglátásokat osztottak meg a területek bányászat utáni újrahasznosításával kapcsolatban - például rekreációs területté alakítás vagy új üzleti övezetek kialakítása. Emellett bemutattak a megújuló energiáknak a korábbi bányatelepeken történő hasznosítására vonatkozó ötleteket is.

Tanulmányi látogatás a szlovén Zasavjében - napirend és helyszíni kiemelt események

2022. június 1-jén és 2-án Észak-Magyarország (HU) és Morva-Szilézia (CZ) képviselői ellátogattak Zasavjéba (SI), hogy megosszák egymással az igazságos átmenet folyamatával kapcsolatos tapasztalataikat. Az első nap a technikai szakértelem és a gyakorlati tapasztalatok megosztására összpontosított az igazságos energetikai átmenet két fő kihívásával kapcsolatban: a TIÁT megvalósítása és az érdekelt felek bevonása. Az első workshop célja a bürokrácia csökkentésére, a nagyvállalatok támogatására és a helyi tömegközlekedés szén-dioxid-mentesítésére vonatkozó ötletek és bevált gyakorlatok összegyűjtése volt az egyes résztvevő régiók számára. A második csoportos tevékenység során a résztvevők azonosították azokat az érdekelt feleket, akikkel a legnehezebb együttműködni, és ötletbörzét tartottak arról, hogyan lehetne jobban integrálni őket az igazságos átmenet folyamatába.

Az eszmecsere során a résztvevők számos Igazságos Energetikai Átmenet projektet látogattak meg Zasavjében: egy természeti környezetben regenerált egykori bányászati területet, Szlovénia legnagyobb, 3 MW teljesítményű naperőművét, a Dewesoft csúcstechnológiai vállalatot, az ország legsikeresebb üzleti start-up inkubátorát, a Katapultot, a Virtuális Bányászati Múzeumot, amely multimédiás megközelítéssel mutatja be a terület bányászatának történetét, valamint Hrastnik önkormányzatát és annak közösségi energiaprogramját, amely az alacsonyabb jövedelmű lakosok támogatására irányul.

Szakértők a szlovén és cseh tapasztalatok megvitatásával segítenek a magyar kihívások leküzdésében.

Fotók: George Stiff, ICLEI Europe

A küldöttek meglátogatják az újralesztett Ruardit, egy volt szénbányát, amely ma népszerű üdülőterület.

ZASAVJE (SI)

Fázis	Látogató régió	Fogadó régió
Fő szerepvállalók		Zasavje Regionális Fejlesztési Ügynökség, Zagorje ob Savi, Trbovlje és Hrastnik önkormányzatai, Zasavje Kereskedelmi Kamara, 4.Dritl Virtuális Bányászati Múzeum, Dewesoft hardvercég, Katapult start-up inkubátorház.
Megosztott tapasztalatok		Naperőművek építése; gazdasági diverzifikáció

MORVA-SZILÉZIA (CZ)

Fázis	Látogató régió	Fogadó régió
Fő szerepvállalók		Morva-Sziléziai Befektetési és Fejlesztési Ügynökség (MSID)
Megosztott tapasztalatok		Bányák újrahasznosítása

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG (HU)

Fázis	Látogató régió	Fogadó régió
Fő szerepvállalók		Magyar Szénrégió Bizottság Titkársága; Heves Megyei Kereskedelmi és Iparkamara; Visonta önkormányzata; Technológiai és Ipari Minisztérium
Megosztott tapasztalatok		Mobilitás a volt széntermelő régiókban

Tanulságok

- ✓ Az igazságos energetikai átállás folyamatának kezdetén végzett erős és részletes igényfelmérés olyan kulcsfontosságú tervezési elem lehet, amelyet nem szabad elhanyagolni.
- ✓ A start-up ökoszisztémák, amelyeket ideális esetben üzleti inkubátorok és/vagy erős és innovatív technológiai cégek támogatnak, jelentősen hozzájárulhatnak a gazdasági diverzifikációhoz, és azokat aktívan be kell vonni az igazságos átmenetet célzó erőfeszítésekbe.
- ✓ A bányászat a helyi örökség jelentős része. Ennek az örökségnek a megőrzése például múzeumok, fesztiválok és kiállítások révén elősegíti az igazságos átmenet differenciáltabb megítélését, és hozzájárulhat annak elfogadásához.
- ✓ Az EU különböző szén+ régióiban a kihívások meglepően hasonlóak. Az átmenethez alkalmazott formátumok és -programok segíthetnek elkerülni ugyanazon hibák megismétlését, és kiaknázzhatóvá teszik a kölcsönös tanulás előnyeit.

Kézzelfogható javaslatok

- + A tudásmegosztás és a kölcsönös tanulás érdekében a régiók közötti kapcsolatok előmozdítása és kiépítése.
- + Az igazságos átmeneti folyamatok aktív irányítása a kezdetektől a végéig, beleértve a felelőségek átlátható elosztását és a világos ütemtervet.
- + A régió kulcsfontosságú érdekelt feleinek egységbe szervezése, és a tenni akarók koalíciójának létrehozása.
- + A bányák bezárása az igazságos átmenet folyamat részeként egyértelmű tervet igényel a korábban foglalkoztatott bányászok támogatásához (pl. átképzés révén) a magasabb munkanélküliség elkerülése érdekében.
- + Az igazságos átmenetet a nyilvánosság érdemi részvételével kell végrehajtani.

„Az exchangeEU révén a résztvevők kapcsolatba kerülhetnek más széntermelő régiók hasonló gondolkodású érintettjeivel, és így szélesíthetik a látókörüket.”

Martin Šikovec, Zasavje Regionális Fejlesztési Ügynökség, Szlovénia

„Jó volt találkozni más széntermelő régiókból érkezőkkel, akik ugyanígy gondolkodnak, és hozzám hasonlóan lelkesek a téma iránt.”

Dr. Piskóti-Kovács Zsuzsa, Szénrégió Bizottság Titkársága, Magyarország

Látogasson el
weboldalunkra

Látogasson el az Igazságos
Átmenet Platformra

Iratkozzon fel a
hírlevelünkre

Látogasson el közösségi
média csatornáinkra

Az exchangeEU az átalakuló széntermelő régiókra vonatkozó kezdeményezés (CRIT) része